

TÀI LIỆU DỊCH TLD-06

TRUNG QUỐC TRƯỚC BƯỚC NGOẶT: MƯỜI THÁCH THỨC CẢI CÁCH CHỦ YẾU

David Shambaugh

Một ấn phẩm của VEPR

Trung Quốc trước bước ngoặt : Mười thách thức cải cách chủ yếu¹

David Shambaugh²

Biên dịch: Nguyễn Anh Tuấn³

Hiệu đính: Nguyễn Huy Hoàng⁴

Quan điểm được trình bày trong bài viết này là của (các) tác giả và không nhất thiết phản ánh quan điểm của dịch giả hoặc VEPR và VCES.

---

¹ Nguồn: <http://www.brookings.edu/research/papers/2014/10/01-china-crossroads-reform-challenges-shambaugh>

² Giáo sư Khoa học Chính trị và Quan hệ Quốc tế, Giám đốc Chương trình Chính sách Trung Quốc, Trường Quan hệ Quốc tế Elliott của Đại học George Washington; nghiên cứu viên cao cấp không thường trú tại Chương trình Chính sách Đối ngoại và Trung tâm Chính sách Đông Á ở Viện Brookings. Tác phẩm mới xuất bản "*Trung Quốc vươn ra thế giới: Một cường quốc nửa vờ*" (Nhà xuất bản Đại học Oxford, 2013).

³ Cử nhân Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, ĐHQGHN. Email: natos2901@gmail.com

⁴ Sinh viên khoa Luật, Đại học Quốc gia Hà Nội. Trợ lý biên tập *Nghiên cứu quốc tế*, nghiencuuquocte.net. Email: hoanghannom@gmail.com

Ba mươi lăm năm sau cuộc cải cách thành công do Đặng Tiểu Bình cùng những người đồng sự của ông khởi xướng lần đầu tiên tại Hội nghị Trung ương 3 Đại hội Đảng Cộng sản Trung Quốc lần thứ XI lừng danh diễn ra vào tháng 12 năm 1978, nhiều nhà quan sát Trung Quốc (và nhiều người Trung Quốc trong nước) đánh giá rằng quốc gia này đang đứng trước “bước ngoặt” và đã đạt đến một loạt những thời điểm nhạy cảm về kinh tế, xã hội, chính trị, môi trường, trí thức, chính sách đối ngoại và nhiều lĩnh vực khác. Những nhà quan sát này cho rằng quy luật hiệu suất giảm dần đã hình thành, và những nhân tố chính của chương trình cải cách rộng lớn được tiến hành từ 35 năm trước giờ đây không còn phù hợp hoặc bền vững cho việc thúc đẩy sự phát triển liên tục của Trung Quốc trong những thập niên tiếp theo. Một số nhà quan sát Trung Quốc người nước ngoài còn tin rằng nhiều lĩnh vực đã đạt đến một dạng “điểm bùng phát” – do đó nếu không tiến hành những thay đổi cơ bản, tăng trưởng kinh tế quốc gia và sự phát triển xã hội sẽ bị đình trệ; một số khác còn cho rằng toàn bộ hệ thống chính trị có thể sẽ tan rã. Thật vậy, chính những nhà lãnh đạo Trung Quốc (đặc biệt là cựu Thủ tướng Ôn Gia Bảo) từng mô tả nền kinh tế nước này là “không ổn định, mất cân bằng, thiếu đồng bộ, và không bền vững.” Hội nghị Trung ương 3 Đại hội Đảng Cộng sản Trung Quốc lần thứ XVIII diễn ra vào tháng 11 năm 2013 đã đề ra hơn 300 sáng kiến cải cách nhằm giải quyết một loạt các vấn đề nổi cộm của Trung Quốc.¹

Tôi đồng tình với quan điểm cho rằng Trung Quốc đang phải đối mặt với nhiều thách thức và quốc gia này đang đứng trước một “bước ngoặt.” Trong bài viết này, tôi sẽ nhận định 10 thách thức chủ yếu mà theo tôi Trung Quốc hiện nay đang gặp phải, đồng thời đánh giá phạm vi giải quyết những thách thức này mà Hội nghị Trung ương 3 Đại hội Đảng Cộng sản Trung Quốc lần thứ XVIII (tháng 11 năm 2013) đã đề ra, cũng như mức độ thực hiện các giải pháp trên đến nay. Tất nhiên cần lưu ý rằng mười thách thức mà tôi coi là cơ bản ở đây là nhận định của một nhà quan sát nước ngoài, khác với nhận định chính phủ và Đảng Cộng sản Trung Quốc.

***

---

¹ Xem “CPC Central Committee Decision on Deepening of Reforms,” Xinhua News Agency, November 13, 2013; “Xi Jinping Explains CPCCC Decision on Issues Concerning Deepening of Reforms,” Xinhua News Agency, November 15, 2013; David Shambaugh, “Breaking Down China’s Reform Plan,” the National Interest, December 2, 2013, <http://nationalinterest.org/commentary/breaking-down-chinas-reform-plan-9476> ; Arthur R. Kroeber, “Xi Jinping’s Ambitious Agenda for Economic Reform in China,” Brookings Brief, November 17, 2013, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2013/11/17-xi-jinping-economic-agenda-kroeber> .

Thách thức #1: Cải cách kinh tế

Đây là thách thức phức tạp nhất cho tới nay. Nó bao gồm một loạt các yếu tố then chốt và phức tạp như sau:

- Chuyển đổi mô hình tăng trưởng kinh tế vĩ mô tổng thể từ thành phần “hai cũ” sang “hai mới” — từ đầu tư nội địa (chủ yếu là vào cơ sở hạ tầng) + chuyển sang tiêu dùng nội địa + thúc đẩy sáng kiến và xây dựng một nền kinh tế tri thức (với khu vực dịch vụ được mở rộng).

- Cam kết cải cách doanh nghiệp nhà nước, giảm bớt các doanh nghiệp nhà nước độc quyền đang nắm giữ nhiều lĩnh vực trọng yếu của nền kinh tế (năng lượng, vận tải, viễn thông, công nghiệp quốc phòng, vv.), đồng thời đưa sở hữu hỗn hợp và cạnh tranh (kể cả nước ngoài) vào những lĩnh vực này.

- Nói lỏng hoặc xoá bỏ những hạn chế về *hộ khẩu* và thiết lập một thị trường lao động quốc gia thực sự trong khi giảm bớt những gánh nặng do người nhập cư đặt lên chính quyền cấp thị.

- Tự do hoá khu vực tài chính gắn liền với khả năng chuyển đổi tài khoản vãng lai của đồng NDT và mở rộng biên độ giao dịch; khởi động một chương trình bảo hiểm tiền gửi ngân hàng; mở rộng thị trường vốn; giảm thiểu nợ của ngân hàng địa phương và doanh nghiệp, điều chỉnh lại luật phá sản; mở rộng giao dịch trực tiếp giữa đồng NDT với các đồng ngoại tệ khác.

- Bãi bỏ hoặc hoàn thiện và hợp lý hoá một loạt các quy định của chính quyền trung ương, cấp tỉnh và cấp thành phố trực thuộc.

- Tiếp tục mở cửa nền kinh tế, bao gồm việc thiết lập các khu vực tự do thương mại; giảm thiểu những hạn chế trong đầu tư nước ngoài vào nội địa và những hạn chế về sở hữu nước ngoài; tiếp tục cắt giảm các hàng rào thuế quan và phi thuế quan; rút ngắn “danh mục cấm” trong đầu tư nước ngoài; tăng cường sự tham gia của Trung Quốc vào các hiệp định thương mại tự do và các thoả thuận thương mại ưu đãi.

- Tăng cường minh bạch ngân sách.

- Điều chỉnh cơ cấu thuế và cải thiện chuyển dịch chi tiêu từ Trung ương về các tỉnh và địa phương.

Kể từ Hội nghị Trung ương 3 Đại hội Đảng Cộng sản Trung Quốc lần thứ XVIII, đã có nhiều bước tiến đáng kể trong một số lĩnh vực nêu trên. Dù vậy, cải cách đã vấp phải sự phản

kháng gay gắt của nhiều nhóm lợi ích bảo thủ trong các lĩnh vực khác. Nhiều kế hoạch cải cách vẫn nằm trên giấy tờ và hoàn toàn chưa được thực hiện. Một số khác còn rất mơ hồ trong cách diễn đạt trong *Nghị quyết* của Đại hội khiến nhiều quan chức Trung Quốc không hiểu hoặc không biết thực hiện chúng như thế nào.

Ở khía cạnh tích cực, một số bước đi mới đã được thực hiện. Theo một nghiên cứu do Deutsche Bank thực hiện, đã có hơn 130 thông báo cải cách được đưa ra kể từ Hội nghị Trung ương 3 đến nay.² Trong đó bao gồm cả thông báo được đưa ra vào tháng 6 năm 2014 về việc Bộ Chính trị Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc đã thông qua *Kế hoạch Tổng thể về Cải cách Tài chính và Thuế*.³ Tháng 8 năm 2014, chính quyền trung ương đã đưa ra một *Kế hoạch Tái thiết vùng Đông Bắc* mới. Cũng trong tháng này, Ủy ban Thường vụ Đại hội Đại biểu Nhân dân Toàn quốc Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa đã phê chuẩn việc sửa đổi Luật Ngân sách nhà nước (đây là lần đầu tiên bộ luật này được sửa đổi kể từ khi nó bắt đầu có hiệu lực vào năm 1995) và nhiều bước đi khác đã được thực hiện ở cấp địa phương nhằm tăng cường sự minh bạch về ngân sách và giảm bớt khoản nợ (đang không ngừng phình ra⁴) của chính quyền địa phương. Chính quyền địa phương được cho phép phát hành trái phiếu một cách độc lập. Thượng Hải đã thông qua một kế hoạch cải cách doanh nghiệp nhà nước (để đưa sở hữu hỗn hợp vào) và nhiều thành phố khác cũng được kỳ vọng là sẽ tiếp nối bước đi này, trong khi một số doanh nghiệp nhà nước thuộc lĩnh vực năng lượng cũng đã tự mình mở cửa để đón nhận hình thức sở hữu hỗn hợp (Tập đoàn Hóa chất và Dầu khí Trung Quốc Sinopec, Công ty Cổ phần trách nhiệm hữu hạn Dầu khí Trung Quốc PetroChina, Tổng công ty Dầu khí Hải dương Trung Quốc CNOOC, Công ty Trách nhiệm hữu hạn Điện lực Quốc tế Trung Quốc China Power International). Khu vực Tự do Thương mại Thượng Hải thành lập thí điểm từ tháng 8 năm 2013 được nhiều địa phương khác học tập. Trong một nỗ lực lớn nhằm tăng cường tính hiệu quả của chính quyền, vào tháng 1 năm 2014, Quốc vụ viện Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa đã bãi bỏ 70 hạng mục mà trước đó cần được chính quyền thông qua, vào tháng 4 năm 2014, Quốc vụ viện đã mở ra 80 dự án thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau

---

² Deutsche Bank Markets Research, “Tracking China’s Reforms,” September 15, 2014.

³ Người ta hầu như không biết được nội dung của nghị quyết này, song nó có tiềm năng *rất* quan trọng trong việc mở đường cho những cải cách cần thiết và sâu rộng trên một loạt các lĩnh vực như hệ thống tài chính, khu vực ngân hàng, đầu tư trong nước và ra nước ngoài, và một hệ thống thuế có khả năng sẽ công bằng hơn.

⁴ Vào cuối năm 2013, cơ quan kiểm toán quốc gia Trung Quốc tiết lộ rằng khoản nợ của các chính quyền địa phương đã lên tới 10,9 nghìn tỉ NDT (1,8 nghìn tỉ USD) vào giữa năm, và có thể đạt tới mức 17,9 nghìn tỉ NDT nếu tính thêm những khoản nợ bảo lãnh. Những khoản nợ này tương đương với khoảng 1/3 GDP Trung Quốc. Nguồn: *The Economist*, “Bridging the Fiscal Chasm,” February 22, 2014.

để đấu thầu công khai, và vào tháng 8 năm 2014, thêm 87 hạng mục thuộc lĩnh vực chăm sóc y tế mà trước đây cần được chính phủ phê duyệt đã được bãi bỏ.

Trong tất cả những lĩnh vực nêu trên cũng như trong các lĩnh vực khác, chính phủ vẫn giữ đúng lời hứa trong Hội nghị Trung ương 3 về việc “cho phép các lực lượng thị trường đóng vai trò quyết định trong nền kinh tế.” Đây là một sự khích lệ và sự thúc đẩy cải cách trong lĩnh vực kinh tế có vẻ như sẽ trở thành hiện thực. Tuy nhiên, thời gian sẽ cho chúng ta biết liệu những cải cách này sẽ được tiếp tục hay sẽ vấp phải lực cản từ những nhóm lợi ích bảo thủ và rơi vào bế tắc. Dù sao đi nữa, cho tới giờ những tín hiệu ban đầu này vẫn rất hứa hẹn.

Thách thức #2: Bồi dưỡng sáng tạo

Một lĩnh vực quan trọng mà cho đến nay mới chỉ xuất hiện những cải cách nhỏ hay chưa có sự cải cách thực sự là tính sáng tạo. Đây là nhân tố quyết định liệu Trung Quốc có thể tránh khỏi việc vĩnh viễn bị mắc kẹt trong “bẫy thu nhập trung bình” hay không. Cách thức duy nhất để thoát khỏi cái bẫy này (như Nhật Bản, Hàn Quốc, Đài Loan và các nền kinh tế công nghiệp mới khác đã cho thấy) là thông qua sáng tạo và nâng cấp chuỗi giá trị kinh tế. Nền kinh tế Trung Quốc ngày nay vẫn là một nền kinh tế lắp ráp và chế biến, chứ không phải là một nền kinh tế sáng tạo và phát minh. Phần lớn hàng hoá xuất khẩu được lắp ráp hay sản xuất tại Trung Quốc lại được sáng tạo ra ở một nơi khác. Nạn ăn cắp bản quyền sở hữu trí tuệ tràn lan ở Trung Quốc và những chương trình thúc đẩy “sáng tạo bản địa” (mà đồ hàng tí vào R&D – nghiên cứu và phát triển – nội địa mỗi năm) của chính phủ là bằng chứng rõ ràng cho sự thất bại của nước này trong lĩnh vực sáng tạo. Điều này có thể và rất có khả năng sẽ thay đổi theo thời gian, song hiện nay, Trung Quốc hầu như vẫn chưa xây dựng được một chuẩn mực mang tính toàn cầu nào về công nghệ và dòng sản phẩm (cũng như các lĩnh vực khoa học tự nhiên, y học, khoa học xã hội, và nhân văn).

Chính phủ Trung Quốc dường như vẫn tin rằng tất cả những gì cần thiết để đẩy mạnh sáng tạo là đầu tư vào nó, cũng giống như xây dựng đường sắt cao tốc hay các cơ sở hạ tầng khác. Và thực tế, chính phủ Trung Quốc đã đầu tư một khoản tiền ngày càng lớn vào R&D, nhưng nó mới chỉ dành 1,7% GDP cho nghiên cứu và phát triển (so với 2,9% của Hoa Kỳ, 2,8% của Đức và 3,3% của Nhật Bản). Tuy nhiên, sáng tạo không chỉ cần mỗi đầu tư chính phủ vào R&D – về cơ bản, nó đòi hỏi một hệ thống giáo dục dựa trên nền tảng tư duy phê phán và tự do khám phá. Đến lượt mình, điều này lại đòi hỏi một hệ thống chính trị tương đối

cởi mở và không cho phép bất cứ sự kiểm duyệt hay “vùng cấm” nào trong nghiên cứu. Sinh viên và trí thức cần được ủng hộ và khen thưởng, chứ không phải ngược đãi và trừng phạt, cho việc thách thức quan điểm thông thường và phạm lỗi. Hơn nữa, truyền thông cũng cần được mở cửa, phi kiểm duyệt và kết nối hoàn toàn với thế giới. Xã hội Trung Quốc sẽ không bao giờ có thể học tập từ và tham gia vào sự sáng tạo toàn cầu nếu chính phủ và Bộ Tuyên truyền trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc chặn Internet, các công cụ tìm kiếm nước ngoài, và đa số các hãng truyền thông quốc tế. Trừ phi giáo dục bậc cao và lĩnh vực truyền thông được tự do hoá, Trung Quốc sẽ mãi nằm trong bẫy thu nhập trung bình với một nền kinh tế lắp ráp và sản xuất chứ không phải là sáng tạo và phát minh.

Thách thức #3: Giảm thiểu bất bình đẳng và bất ổn xã hội

Trung Quốc ngày nay đang phải đối mặt với tình trạng bất bình đẳng xã hội và bất ổn xã hội vô cùng nghiêm trọng. Đây là hai nhân tố trực tiếp dẫn đến sự thất vọng và bất an trong xã hội, và nhiều khả năng sẽ thách thức sự thống trị của Đảng Cộng sản Trung Quốc. Trung Quốc đang nằm trong nhóm 10% các nước có Hệ số Gini cao nhất thế giới (0,47). Chênh lệch thu nhập tại Trung Quốc gia tăng liên tục trong thời gian qua – không chỉ bất bình đẳng giữa vùng ven biển và nội địa mà còn trong nội bộ các đơn vị hành chính cấp tỉnh cũng như cấp thị. “Chính sách nhỏ giọt” trong thu nhập đã phát huy hiệu quả trong hai thập niên 1980-1990, nhưng đến những năm 2000 thì thu hẹp đáng kể. Cùng với sự sụt giảm về tăng trưởng và thu nhập, khát vọng của tầng lớp trung lưu của Trung Quốc cũng đang chững lại. Nhiều sinh viên tốt nghiệp ngày nay không có những khả năng và cơ hội việc làm như những người đi trước. Trong khi đó, tầng lớp thượng lưu giàu có đang chuyển lượng tài sản cá nhân ngày một lớn ra nước ngoài, mua bất động sản, xin giấy phép cư trú, vội vã chuẩn bị cho việc di cư vĩnh viễn ra nước ngoài. Tháng 1 năm 2014, Viện Nghiên cứu Hồ Nhuận tại Thượng Hải (chuyên nghiên cứu sự giàu có của Trung Quốc) chỉ ra rằng 64% các “cá nhân có khối lượng tài sản lớn” (393 triệu phú và tỉ phú⁵) được lấy ý kiến đang hoặc có kế hoạch di cư ra nước ngoài.⁶ Việc giới tinh hoa của nền kinh tế quốc gia giữ tài sản cá nhân tại nước ngoài không phải là dấu hiệu tốt, như họ đã tỏ ra không còn tin tưởng vào tình hình trong nước.

⁵ Hiện nay Trung Quốc là nước có số lượng triệu phú nhiều nhất và số lượng tỉ phú nhiều thứ hai thế giới.

⁶ Hurun Report Chinese Luxury Consumer Survey 2014: <http://www.hurun.net/en/ArticleShow.aspx?nid=262>.

Hơn nữa, sự thất vọng ngày càng tăng trong tất cả các tầng lớp xã hội là điều dễ nhận thấy ở Trung Quốc hiện nay với khoảng 200.000 vụ phản kháng được báo cáo hàng năm (bao gồm các xung đột sắc tộc và hoạt động khủng bố tại Tây Tạng và Tân Cương). Do tốc độ tăng trưởng kinh tế chững lại và thất nghiệp nhiều lên (cùng với di cư trong nước ngày càng tăng), bất ổn xã hội sẽ tiếp tục leo thang. Thực tế, gia tăng *bất bình đẳng* chính là một trong những nguyên nhân dẫn đến gia tăng *bất ổn* xã hội.⁷ Tuy nhiên, những cuộc bạo loạn xảy ra tại Tây Tạng và Tân Cương lại bắt nguồn từ những nguyên nhân khác, và rất có thể chúng vẫn sẽ tiếp diễn theo chiều hướng tiêu cực chừng nào chính quyền trung ương còn chưa chấp nhận một cách thức quản lý ôn hoà hơn với những vùng đất được gọi là “khu tự trị” này. Nhưng với sự thù địch và nghi kỵ nặng nề tích tụ dần qua nhiều thập kỷ, dường như đã quá muộn để cải thiện tình hình.

Như vậy, kể từ Hội nghị Trung ương 3 đến nay, những sáng kiến được thực hiện trong lĩnh vực xã hội chỉ là thống nhất hệ thống trợ cấp giữa thành thị và nông thôn (với trợ cấp đặc biệt của chính quyền trung ương cho miền Trung và miền Tây), ban hành những đường lối mới trong việc cải cách sâu sắc chăm sóc y tế, và một cuộc đàn áp thẳng tay những xung đột sắc tộc tại Tân Cương và Tây Tạng.

Thách thức #4: Đấu tranh chống tham nhũng

Trung Quốc đang phải đối mặt với tình trạng tham nhũng vừa mang tính cục bộ vừa mang tính hệ thống trên phạm vi toàn xã hội, nhà nước, quân đội và Đảng Cộng sản – tiêu tốn hàng tỉ USD do thâm hụt năng suất lao động và các khoản thuế, và làm tổn hại đến tính hợp pháp của Đảng cầm quyền. Đây không phải là vấn đề mới ở Trung Quốc, song nó thực sự đã trở thành một đại dịch. Dẫu cho chính phủ Giang Trạch Dân và Hồ Cẩm Đào đã nghiêm túc xem xét vấn đề, chính quyền Tập Cận Bình đề ra một chiến dịch chống tham nhũng chưa từng có tiền lệ (dưới sự chỉ đạo của Ủy ban Kiểm tra Kỷ luật Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc và Vương Kỳ Sơn), với mục tiêu bắt cả “hổ lẫn ruồi.” Chiến dịch này tới nay vẫn đang được thi hành một cách quyết liệt – kết quả là nhiều quan chức cấp cao của quân đội, Đảng và nhà nước đang bị điều tra hoặc đã bị xét xử. Đến nay, nguyên phó Chủ tịch Quân ủy Trung ương Trung Quốc, nguyên Chủ nhiệm Tổng cục Chính trị Quân Giải phóng Nhân dân Trung Quốc Từ Tài Hậu là quan chức cấp cao nhất đã bị khai trừ khỏi Đảng, trong khi cựu Ủy viên Ban

---

⁷ Xem Martin King Whyte, *The Myth of the Social Volcano* (Stanford: Stanford University Press, 2013).

Thường vụ Bộ Chính trị Đảng Cộng sản Trung Quốc Chu Vĩnh Khang và Bí thư Tỉnh ủy Quảng Châu cũng đang chính thức bị điều tra. Số lượng những quan chức cấp bộ, cấp tỉnh và cấp địa phương bị điều tra cũng không ngừng tăng lên.

Thời gian sẽ cho chúng ta biết chiến dịch chống tham nhũng này hiệu quả đến đâu. Nó chắc chắn là đáng khích lệ và nó xuất hiện nghiêm túc hơn trong thời điểm hiện nay so với sự vắng bóng trong quá khứ, song cần chú ý rằng Giang Trạch Dân và Hồ Cẩm Đào cũng đã tiến hành những chiến dịch tương tự – chúng đều thất bại chỉ sau 18 tháng hoặc hơn. Phạm vi của vấn nạn tham nhũng ở Trung Quốc đang ngày một trở nên sâu rộng hơn, thách thức thực sự sẽ là những nhà chức trách muốn đi xa tới đâu trong cuộc chiến chống tham nhũng này? Điều này cũng giống như kéo một cuộn dây hay sợi, chúng sẽ nhanh chóng xoắn tung hết ra. Và do nền chính trị của Trung Quốc vẫn đang dựa trên “quan hệ bầu chủ - thần thuộc” và chủ nghĩa bè phái, chiến dịch chống tham nhũng có thể sẽ làm trầm trọng thêm những mối quan hệ bè phái này. Có nhiều bằng chứng cho thấy chiến dịch này đã được nhìn nhận một cách thẳng thừng rằng nó chỉ là một cuộc thanh trừng có chọn lọc được Tập Cận Bình thiết kế nhằm tiêu diệt tận gốc những mạng lưới có liên quan đến hai nhà cựu lãnh đạo Giang Trạch Dân và Hồ Cẩm Đào (mà chủ yếu là Giang Trạch Dân).

Thách thức #5: Cải cách chính trị và pháp lý

Điều này là bức thiết không chỉ riêng cho chính trị mà còn cho *kinh tế và xã hội*. Nhu cầu tạo thuận lợi cho sự sáng tạo trong giai đoạn tiếp theo của tăng trưởng kinh tế, kiểm soát tham nhũng, tăng cường minh bạch, bảo vệ quyền công dân, trao tiếng nói để người dân có thể bày tỏ những nguyện vọng và kiến nghị của mình, tăng cường tính hợp pháp của Đảng và nhà nước là thực sự tồn tại – song *không* điều nào có thể thực hiện được nếu thiếu hệ thống chính trị không nói lỏng.

Dù thế, tất cả những gì chúng ta chứng kiến lại hoàn toàn là ngược lại – đó là sự đàn áp ngày càng mạnh của các cơ quan an ninh trên nhiều lĩnh vực khác nhau về thông tin và xã hội. Sự đàn áp của chính quyền đối với bất đồng chính kiến trên mạng, các tổ chức phi chính phủ, tôn giáo, truyền thông, giới luật sư, xung đột sắc tộc và các hoạt động chính trị khác là rất gay gắt. Từ năm 2013, Đảng Cộng sản Trung Quốc đã tiến hành nhiều chiến dịch chính trị nội bộ cứng rắn nhằm chống lại các tổ chức phi chính phủ quốc tế, bao gồm các chiến dịch “7 Không,” “6 Tại sao,” “Đường lối Quản chúng,” đồng thời ban hành một “Văn kiện số 9” hà khắc – tất cả cho thấy quốc gia này đang lo lắng trước nguy cơ bị lật đổ bởi các lực lượng bên

trong cũng như bên ngoài (phương Tây). Đây không phải là giải pháp cho sự tiến bộ quốc gia, và nó cũng không thể hiện được sự tự tin của lãnh đạo hay đảng cầm quyền.

Mặt khác, Đảng Cộng sản Trung Quốc vẫn tiếp tục phát triển cái được mô tả là “nền chính trị dân chủ xã hội chủ nghĩa,” “dân chủ trong Đảng,” và “dân chủ hiệp thương,” một “nhà nước pháp trị,” cũng như chính sách trọng dụng nhân tài trong tuyển dụng, quản lý và đề bạt cán bộ. Trên lý thuyết, chúng là những cải cách chính trị vô cùng quan trọng, song từ sau Hội nghị Trung ương 4 Đại hội Đại biểu Nhân dân toàn quốc lần thứ XVII diễn ra vào tháng 9 năm 2009, tất cả đã bị ngưng trệ. Giờ đây, người ta rất quan tâm muốn biết xem liệu Hội nghị Trung ương 4 Đại hội Đại biểu Nhân dân toàn quốc lần thứ XVIII có thể khôi phục những cải cách chính trị và pháp lý hay không. Tôi rất nghi ngờ và cho rằng chính quyền sẽ tiếp tục những chính sách hà khắc và thụt lùi. Sự đàn áp tại Trung Quốc hiện nay đã đạt mức nghiêm trọng nhất kể từ năm 1989.

Thách thức #6: Đẩy mạnh đô thị hoá

Đây là ưu tiên quan trọng của chính phủ, đặc biệt là với Thủ tướng Lý Khắc Cường. Mục tiêu của chính phủ Trung Quốc là đến năm 2020, tỉ lệ dân thành thị sẽ đạt mức 60% dân số – điều này đòi hỏi phải tái định cư cho 260 triệu dân nông thôn, tạo ra 110 triệu việc làm mới, thu hút 150 triệu dân di cư hiện đang sống ở các khu vực thành thị định cư và cho họ những quyền hợp pháp cơ bản về nhà ở, giáo dục, chăm sóc sức khỏe, cùng các dịch vụ xã hội cơ bản khác. Đây là một quyết tâm lớn lao và đầy tham vọng mà chưa một chính phủ hay xã hội nào trước đó từng thực hiện. Nếu thành công, nó sẽ đóng góp tích cực vào hai yếu tố quan trọng của mô hình tăng trưởng kinh tế vĩ mô mới thông qua việc tạo ra một nguồn lao động dồi dào cho các ngành dịch vụ và kích thích người tiêu dùng chi tiêu.

Kể từ Hội nghị Trung ương 3, hai bước đi quan trọng đã được thực hiện nhằm hiện thực hoá những mục tiêu đô thị hoá. Thứ nhất, ngày 30 tháng 6 năm 2014, Bộ Chính trị Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc đã phê chuẩn “Hướng dẫn về việc đẩy mạnh cải cách chế độ đăng ký hộ khẩu” mới. Thứ hai, Bộ Đất đai và Tài nguyên đã ban hành “Quy định về việc sử dụng tiết kiệm và thâm canh đất đai,” với mục tiêu quản lý sử dụng đất ở các thành phố lớn, tăng cường tính hiệu quả trong việc sử dụng đất đai tại các vùng đô thị lớn và trung bình. Hợp pháp hoá quyền sở hữu đất đai ở nông thôn cũng là một cải cách vô cùng cần thiết.

Thách thức #7: Cải thiện môi trường

Đễ dàng nhận ra môi trường của Trung Quốc là tệ nhất thế giới. Bao gồm sự thiếu hụt và ô nhiễm nguồn nước, ô nhiễm không khí gây bệnh ung thư và đe dọa sự sống, sa mạc hoá, chặt phá rừng, biến đổi khí hậu, sử dụng năng lượng không hiệu quả, vv. Điều này ảnh hưởng trực tiếp và tiêu cực đến sức khoẻ con người, tăng trưởng kinh tế, và sự nóng lên toàn cầu. Nó cũng là một vấn đề bất ổn chính trị tiềm tàng.

Sau Hội nghị Trung ương 3, chính phủ đã đưa ra nhiều biện pháp mới để chống ô nhiễm môi trường. Ngày 27 tháng 5 năm 2014, Quốc vụ viện đã đề ra “Thông báo về việc Đánh giá thành tích liên quan đến các chỉ tiêu về ô nhiễm không khí” – bao gồm một loạt các quy định gắn việc đánh giá thành tích cán bộ với các mục tiêu về giảm thiểu ô nhiễm không khí. Tương tự, vào tháng 4 năm 2014, Ủy ban Thường vụ Đại hội Đại biểu Nhân dân Toàn quốc thông qua việc sửa đổi Luật Bảo vệ Môi trường, đảm bảo (trên lý thuyết) rằng các quan chức chính quyền địa phương sẽ phải chịu trách nhiệm cho những “sự cố môi trường nghiêm trọng” xảy ra trong quyền hạn của họ, hoặc nếu họ bị phát hiện là cố tình giấu giếm hay che đậy bất cứ thông tin nào liên quan đến các sự cố môi trường như vậy. Một số tỉnh (dẫn đầu là Sơn Đông) đã áp dụng cơ chế giám sát ô nhiễm không khí PM2.5 và một số thành phố (dẫn đầu là Thiên Tân) đột ngột tăng “lệ phí xả thải chất gây ô nhiễm” đối với các doanh nghiệp vượt quá mức quy định. Tỉnh Hà Bắc cũng đã cho đóng cửa nhiều nhà máy thép, xi măng và đốt than lỗi thời. Và Bộ Môi trường đã đề ra tiêu chuẩn phát thải mới đối với thiếc, antimon, thủy ngân và một số nguyên tố khác và với những hoá chất phát thải vào lòng đất và hệ thống nước. Tất cả những biện pháp này đều là những sáng kiến mới, quan trọng và đáng khích lệ – tuy nhiên, cũng như những biện pháp môi trường trước đây (điều mà Trung Quốc không bao giờ thiếu), chìa khoá luôn nằm ở việc thực thi và cưỡng chế.

Thách thức #8: Xây dựng nền Công nghiệp văn hoá và Quyền lực mềm quốc tế của Trung Quốc

Trở thành một cường quốc thế giới, Trung Quốc đang (hoặc nên) quan tâm nhiều hơn đến hình ảnh quốc tế vốn không mấy tích cực của mình. Mặc dù cũng có một số “nhóm ủng hộ” (Pakistan, Malaysia, Indonesia, Kenya, Senegal, Nigeria, và Venezuela), song theo khảo sát

của Pew Global Attitudes năm 2013, hình ảnh quốc tế của Trung Quốc là *hỗn tạp* (không hoàn toàn tích cực hay tiêu cực).⁸

Sự ủng hộ Trung Quốc không thay đổi nhiều từ năm 2007								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	07-13 Change
	%	%	%	%	%	%	%	
U.S.	42	39	50	49	51	40	37	-5
Canada	52	--	53	--	--	--	43	-9
Spain	39	31	40	47	55	49	48	+9
Poland	39	33	43	46	51	50	43	+4
Russia	60	60	58	60	63	62	62	+2
Italy	27	--	--	--	--	30	28	+1
Britain	49	47	52	46	59	49	48	-1
Czech Rep.	35	--	--	--	--	33	34	-1
France	47	28	41	41	51	40	42	-5
Germany	34	26	29	30	34	29	28	-6
Greece	--	--	--	--	--	56	59	--
Lebanon	46	50	53	56	59	59	56	+10
Turkey	25	24	16	20	18	22	27	+2
Palest. ter.	46	--	43	--	62	--	47	+1
Jordan	46	44	50	53	44	47	40	-6
Israel	45	--	56	--	49	--	38	-7
Egypt	65	59	52	52	57	52	45	-20
Tunisia	--	--	--	--	--	69	63	--
Indonesia	65	58	59	58	67	--	70	+5
Pakistan	79	76	84	85	82	85	81	+2
Malaysia	83	--	--	--	--	--	81	-2
S. Korea	52	48	41	38	--	--	46	-6
Japan	29	14	26	26	34	15	5	-24
Australia	--	52	--	--	--	--	58	--
Philippines	--	--	--	--	--	--	48	--
Argentina	32	34	42	45	--	--	54	+22
Mexico	43	38	39	39	39	40	45	+2
Chile	62	--	--	--	--	--	62	0
Venezuela	--	--	--	--	--	--	71	--
Brazil	--	--	--	52	49	50	65	--
Bolivia	--	--	--	--	--	--	58	--
El Salvador	--	--	--	--	--	--	52	--
Uganda	45	--	--	--	--	--	59	+14
Kenya	81	--	73	86	71	--	78	-3
Ghana	75	--	--	--	--	--	67	-8
Senegal	--	--	--	--	--	--	77	--
Nigeria	--	--	--	76	--	--	76	--
S. Africa	--	37	--	--	--	--	48	--

PEW RESEARCH CENTER Q9c.

⁸ <http://www.pewglobal.org/2013/07/18/americas-global-image-remains-more-positive-than-chinas/>.

Trung Quốc chắc chắn có “vấn đề về hình ảnh” tại nhiều quốc gia. Khi so sánh với Hoa Kỳ, “khoảng cách ủng hộ” của Trung Quốc thể hiện rõ ràng hơn nhiều.

So sánh tỉ lệ ủng hộ Hoa Kỳ và Trung Quốc

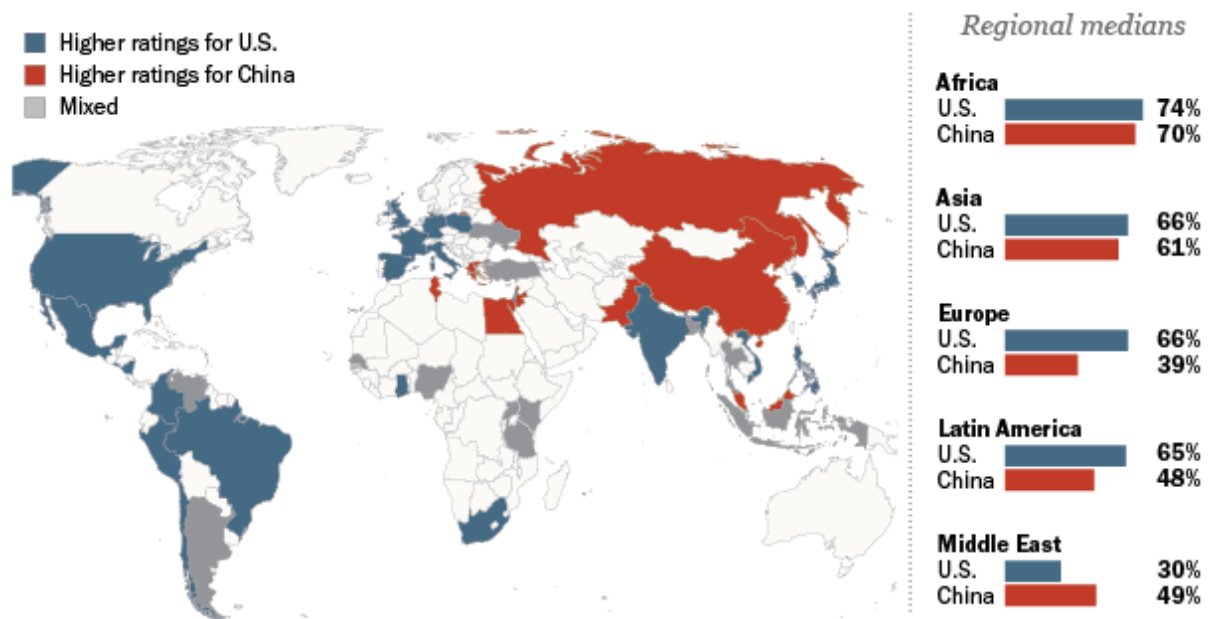
	% Favorable		
	U.S.	China	Diff
	%	%	
U.S.	--	37	--
Canada	64	43	+21
Italy	76	28	+48
Germany	53	28	+25
Poland	67	43	+24
Czech Rep.	58	34	+24
France	64	42	+22
Spain	62	48	+14
Britain	58	48	+10
Russia	51	62	-11
Greece	39	59	-20
MEDIAN	58	43	
Israel	83	38	+45
Turkey	21	27	-6
Lebanon	47	56	-9
Tunisia	42	63	-21
Jordan	14	40	-26
Egypt	16	45	-29
Palest. ter.	16	47	-31
MEDIAN	21	45	
Japan	69	5	+64
Philippines	85	48	+37
S. Korea	78	46	+32
Australia	66	58	+8
China	40	--	--
Indonesia	61	70	-9
Malaysia	55	81	-26
Pakistan	11	81	-70
MEDIAN	64	58	
El Salvador	79	52	+27
Mexico	66	45	+21
Brazil	73	65	+8
Chile	68	62	+6
Bolivia	55	58	-3
Argentina	41	54	-13
Venezuela	53	71	-18
MEDIAN	66	58	
S. Africa	72	48	+24
Ghana	83	67	+16
Uganda	73	59	+14
Senegal	81	77	+4
Kenya	81	78	+3
Nigeria	69	76	-7
MEDIAN	77	72	

PEW RESEARCH CENTER Q9a & Q9c.

Cuộc khảo sát của Pew Global Attitudes năm 2014 đã mô tả một cách trực quan về sự phân bố địa lý cảm nhận toàn cầu về Trung Quốc và Hoa Kỳ.⁹ Trung Đông là khu vực duy nhất mà Trung Quốc có tỉ lệ ủng hộ cao hơn.

Tỉ lệ ủng hộ Hoa Kỳ ở Châu Âu và Châu Mỹ-Latinh cao hơn Trung Quốc nhưng ở Trung Đông thì ngược lại

Favorability of U.S. and China by country

Note: China not included in Asia regional median rating for China. Russia and Ukraine not included in Europe median.
Source: Spring 2014 Global Attitudes survey. Q15a-b.

PEW RESEARCH CENTER

Trung Quốc dường như cũng không có nhiều sức hấp dẫn về quyền lực mềm trên toàn cầu. Sự “thâm hụt quyền lực mềm” của Trung Quốc đặc biệt thể hiện rõ ràng tại châu Âu và Bắc Mỹ, song điểm thú vị trong cuộc khảo sát của Pew năm 2013 là quyền lực mềm của Trung Quốc cũng khá yếu tại Mỹ La-tinh và châu Phi – những khu vực mà nó vốn được cho là mạnh hơn.

⁹ <http://www.pewglobal.org/2014/07/14/global-opposition-to-u-s-surveillance-and-drones-but-limited-harm-to-americas-image/>.

**Sự lan truyền tư tưởng và văn hóa Trung Quốc
hầu như không được ưa thích**

Chinese music, movies and television | *Chinese ideas and customs are spreading here*

	Like	Dislike	DK	Good	Bad	DK
	%	%	%	%	%	%
Argentina	11	68	21	28	55	17
Bolivia	37	44	19	30	51	19
Brazil	19	75	6	36	58	6
Chile	25	50	25	27	57	16
El Salvador	28	61	11	37	50	13
Mexico	19	56	25	27	55	18
Venezuela	38	58	4	37	51	12
Ghana	42	51	6	31	60	9
Kenya	36	45	19	54	34	11
Nigeria	54	32	14	58	24	18
Senegal	32	54	14	62	25	14
S. Africa	22	60	19	37	46	17
Uganda	28	46	26	31	46	23

PEW RESEARCH CENTER Q60 & Q62.

Những kết quả khảo sát này nhấn mạnh những nhận thức và ngờ vực đang tồn tại trên thế giới về một Trung Quốc đang lên. Trong nỗ lực nhằm cải thiện hình ảnh quốc tế của mình, chính phủ Trung Quốc cần nắm bắt sự khác biệt cơ bản giữa một bên là *ngoại giao công chúng*, vốn rất giống với *công tác (tuyên truyền) đối ngoại* trong hệ thống của Trung Quốc với một bên là *quyền lực mềm*. Sự khác biệt căn bản giữa chúng là trong khi ngoại giao công chúng bắt nguồn chủ yếu từ chính phủ thì quyền lực mềm chủ yếu bắt nguồn từ xã hội. Chừng nào chính phủ còn cố gắng kiểm soát những động thái diễn ra bên trong xã hội và tiếp thị văn hoá, tư tưởng và các giá trị khác ra bên ngoài (như một loại hàng hoá), họ còn gặp nhiều khó khăn trong việc thu hút các xã hội khác và tích lũy quyền lực mềm. Hơn thế, toàn bộ giá trị của quyền lực mềm chỉ được bộc lộ khi văn hoá, tư tưởng và giá trị của một xã hội “chu du” ra khỏi biên giới của nó – khi chúng có sức hấp dẫn toàn cầu. Đây chính là nguồn gốc của vấn đề quyền lực mềm của Trung Quốc: văn hoá, tư tưởng và những giá trị của nó bị các xã hội nước ngoài (cũng như chính quyền Trung Quốc) coi là đặc thù riêng biệt. Trung Quốc đã dành quá nhiều thời gian để khẳng định với thế giới rằng nó là độc đáo và khác biệt, hơn là trở thành một sức hút phổ quát đối với các xã hội khác. Trung Quốc cũng có một vấn đề nghiêm trọng khác trong việc “bán” hình ảnh của nó ra nước ngoài – xu hướng liên tục sử dụng các khẩu hiệu tuyên truyền. Ngạn ngữ phương Tây có câu, “Một hành động hơn ngàn lời nói.” Các khẩu hiệu Trung Quốc sử dụng vừa khó hiểu đối với người nước ngoài (những

khái niệm như “thế giới đại đồng,” “Giấc mơ Trung Hoa,” “quan điểm phát triển khoa học,” “phát triển hoà bình.” “Ba đại diện,” v.v.), vừa thường bị xem là mâu thuẫn với những hành động của Trung Quốc ở trong nước cũng như nước ngoài. Chừng nào Trung Quốc còn chưa hiểu những yếu tố cần thiết của quyền lực mềm, như khác biệt với ngoại giao công chúng/ tuyên truyền ở nước ngoài, việc xây dựng hình ảnh tích cực ở nước ngoài vẫn là một thách thức lớn.

Thách thức #9: Tăng cường hiệu quả chiến đấu của quân đội

Quân Giải phóng Nhân dân Trung Quốc đã phát triển mạnh mẽ về ngân sách và phân cứng, nhưng “phần mềm” của nó vẫn còn tụt hậu. Đó là chưa định hình tốt các hoạt động chiến trường phức hợp chung (trên không, trên mặt đất, trên biển, không gian vũ trụ, không gian mạng), chuỗi cung ứng hậu cần vẫn còn phân tán; chỉ huy, kiểm soát, thông tin liên lạc, máy tính, tình báo, giám sát và trinh sát vẫn còn kém phát triển; và việc triển khai sức mạnh của Quân đội Trung Quốc hầu như không tồn tại (trừ tên lửa đạn đạo và trên mạng). Quân đội Trung Quốc đã có nhiều tiến bộ lớn trong những năm gần đây, nhưng nó vẫn phải đối mặt với nhiều trở ngại để trở thành một quân đội hiện đại thực sự.

Nghị quyết Hội nghị Trung ương 3 đã đề ra và gợi ý những cải cách quan trọng trong lĩnh vực quân sự. “Hệ thống chỉ huy phối hợp tác chiến” sẽ được xây dựng trên phạm vi toàn quốc – cho thấy cơ cấu chỉ huy quân sự cấp vùng và cấp quận tồn tại trong suốt 60 năm qua sẽ bị bãi bỏ, thay vào đó là chỉ huy “chiến trường” lực lượng tác chiến. Đây sẽ là một khởi đầu cơ bản trong quá trình chuyển đổi từ tổ chức quân đội theo kiểu Liên Xô mà Quân đội Trung Quốc đã thực hiện từ thập niên 1950 sang cơ cấu chỉ huy kiểu Mỹ. Các mục 55-57 trong Nghị quyết Hội nghị Trung ương 3 cũng đưa ra một số gợi ý cụ thể khác trong vấn đề chuyên nghiệp hoá, củng cố và hiện đại hoá quân đội. Quân đội là một ưu tiên cao dưới thời Tập Cận Bình, người đã nhiều lần yêu cầu quân đội Trung Quốc “chuẩn bị chiến đấu và giành chiến thắng trong các cuộc chiến tranh” trong những phát biểu gần đây. Tập Cận Bình cũng khẳng định rằng ông hi vọng sẽ xây dựng Hải quân Trung Quốc trở thành một “thế lực mạnh trên biển.”¹⁰ Tuy nhiên, để thực sự trở thành một quân đội đẳng cấp thế giới, Quân đội

---

¹⁰ Xem Xi Jinping zongshuji xilie jianghua jingshen [The Spirit of General Secretary Xi Jinping’s speeches] (Beijing: Central Party School Press, 2014), pp. 99-100.

Trung Quốc cần thay đổi một cách căn bản và có tổ chức trong việc thúc đẩy chứ không phải là cản trở, phối hợp và tiến hành các hoạt động phối hợp tác chiến.

Thách thức #10: Quản lý quan hệ ngoại giao

Ngày một trở thành một tác động và quyền lực toàn cầu,¹¹ quan hệ đối ngoại của Trung Quốc ngày càng trở nên phức tạp. Nhìn chung, theo quan điểm của tôi, quan hệ ngoại giao của Trung Quốc đang ngày một căng thẳng ở nhiều nơi trên thế giới (ngoại trừ Nga, Trung Á, một số vùng ở Châu Phi và một số quốc gia đơn lẻ như Campuchia, Lào, Argentina, Venezuela, Cuba, Pakistan, New Zealand). Ở những nơi khác trên thế giới, chính sách đối ngoại của Trung Quốc đang gặp khó khăn, sự nghi ngờ đối với Trung Quốc cũng đang tăng lên, các mối quan hệ song phương trở nên vô cùng căng thẳng và tồn tại nhiều vấn đề, và hình ảnh của nó trên thế giới là một hình ảnh hỗn tạp. Bắc Kinh có thể không nhìn ra điều này, nhưng đây là quan niệm chủ yếu và ngày càng phổ biến trên thế giới. Quan trọng là cần nhận thức được rằng điều này là hoàn toàn tự nhiên và dễ hiểu đối với một cường quốc toàn cầu đang trỗi dậy mà các nước khác còn chưa hiểu rõ. Cùng với sự ngờ vực, những chỉ trích về Trung Quốc cũng ngày càng nhiều lên. Đó là một phần trong quá trình trở thành một quyền lực toàn cầu. Thách thức không phải là việc Trung Quốc đang bị chỉ trích, mà là Bắc Kinh sẽ phản ứng với những lời chỉ trích đó ra sao. Phản ứng lại những lời chỉ trích bằng cách hăm dọa các bên khác và bỏ qua những mối lo ngại của họ không phải là cách thức xây dựng lòng tin ở nước ngoài và cải thiện các mối quan hệ – nghiêm túc xem xét và đáp ứng những mối quan tâm của quốc gia khác mới là phương pháp tốt hơn nhiều.

Chính phủ Trung Quốc đặc biệt ưu tiên công tác xây dựng quan hệ khu vực ở Châu Á, đặc biệt là sau Hội nghị cấp cao do Tập Cận Bình làm chủ tịch được tổ chức vào ngày 24-25 tháng 10 năm 2013. Bất chấp những nỗ lực này, sự ngờ vực đối với Trung Quốc đang không ngừng gia tăng tại các quốc gia trong khu vực và quan hệ với một số quốc gia châu Á đang gặp nhiều rắc rối. Đặc biệt, những yêu sách chủ quyền trên biển của Trung Quốc là nguyên nhân gây ra lo ngại trong khu vực¹²:

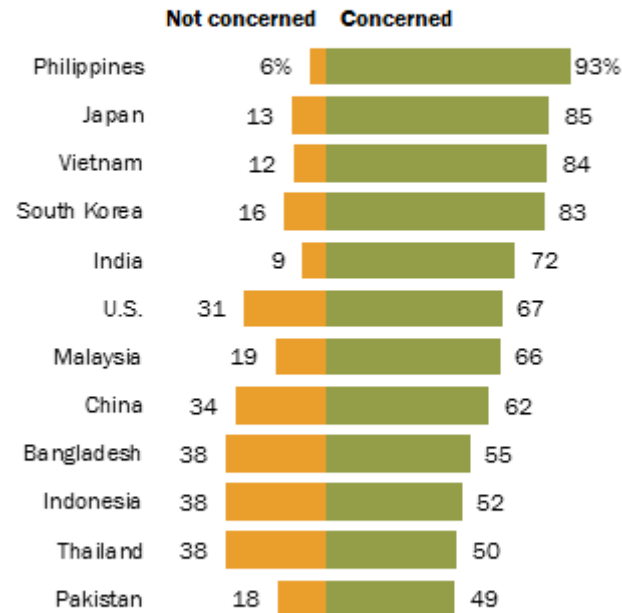
---

¹¹ Xem David Shambaugh, *China Goes Global: The Partial Power* (New York: Oxford University Press, 2013).

¹² <http://www.pewglobal.org/2014/07/14/global-opposition-to-u-s-surveillance-and-drones-but-limited-harm-to-americas-image/pg-2014-07-14-balance-of-power-4-03/>.

Quan ngại về mâu thuẫn chủ quyền với Trung Quốc

Concern that territorial disputes between China and neighboring countries could lead to a military conflict

Source: Spring 2014 Global Attitudes survey. Q110.

PEW RESEARCH CENTER

Theo khảo sát của Pew Research năm 2013, đại đa số những người Philippines (90%), Nhật Bản (82%), Hàn Quốc (77%) và Indonesia (62%) được phỏng vấn cho rằng những tranh chấp về lãnh thổ với Trung Quốc là một vấn đề lớn đối với quốc gia của họ. Và hầu hết người Nhật Bản (96%), Hàn Quốc (91%), cùng một tỷ lệ lớn người Philippines (68%) cho rằng việc Trung Quốc tăng cường sức mạnh quân sự sẽ ảnh hưởng tiêu cực đến đất nước của họ. Còn theo khảo sát của Pew Research năm 2014, đa số người dân thuộc 8 trong 11 nước châu Á được phỏng vấn lo ngại rằng những tham vọng lãnh thổ của Trung Quốc sẽ dẫn đến xung đột quân sự với các quốc gia láng giềng. Ở một số quốc gia gần gũi với Trung Quốc, tuyệt đại đa số dân chúng có cùng nỗi lo tương tự, bao gồm 93% người Philippines, 85% người Nhật Bản, 84% người Việt Nam và 83% người Hàn Quốc. Ngoài ra, 61% dân chúng tại Philippines và 51% dân chúng tại Việt Nam bày tỏ sự quan ngại sâu sắc về khả năng xảy ra một cuộc đối

đầu quân sự với Trung Quốc. Và chính trong Trung Quốc, 62% dân chúng cũng lo ngại về một cuộc xung đột có thể xảy ra.¹³

Quan hệ giữa Trung Quốc và Hoa Kỳ cũng ngày càng trở nên căng thẳng và nghi kỵ lẫn nhau, mặc dù chính phủ hai nước vẫn tiếp tục tăng cường quan hệ. Hoa Kỳ và Trung Quốc đang trải qua một mối quan hệ ngày càng cạnh tranh với đầy sự thiếu hụt niềm tin lan rộng trên nhiều cấp độ từ chính phủ, giới tinh hoa cho tới xã hội.¹⁴ Theo khảo sát của Pew Global Attitudes năm 2013, 66% người Mỹ cho rằng Trung Quốc là một đối thủ cạnh tranh và 68% khẳng định không thể tin tưởng Trung Quốc, trong khi nghiên cứu này cũng chỉ ra 61% người Trung Quốc cho rằng quan hệ Mỹ – Trung là một mối quan hệ mang tính “cạnh tranh” và chỉ có 43% người Trung Quốc bày tỏ quan điểm ủng hộ Hoa Kỳ.¹⁵ Hai quốc gia này là hai cường quốc chính trong khu vực châu Á – Thái Bình Dương cũng như trên toàn thế giới. Xét trên cán cân quyền lực, có một sự mâu thuẫn về cấu trúc rõ ràng giữa sự trỗi dậy của Trung Quốc và địa vị đứng đầu của Hoa Kỳ. Điều này thể hiện rõ ràng nhất ở khu vực Đông Á.¹⁶ Dù Trung Quốc ngày càng trở thành một tác động toàn cầu, dường như nó chỉ làm trầm trọng thêm những xung đột cấu trúc về mặt lợi ích khi nó liên tục đi ngược lại với những lợi ích của Hoa Kỳ tại nhiều vùng trên thế giới. Điều này đã xảy ra tại khu vực Trung Đông và Mỹ Latinh.

Bên cạnh việc thừa nhận rằng sự cạnh tranh giữa Hoa Kỳ và Trung Quốc đang ngày càng gia tăng, việc nhận thức rõ ràng sự phụ thuộc sâu sắc lẫn nhau giữa hai nước cũng không kém phần quan trọng. Trung Quốc và Mỹ đều đang rối loạn trên nhiều phương diện – chiến lược, ngoại giao, kinh tế, xã hội, văn hoá, môi trường, khu vực, quốc tế, giáo dục, khoa học và nhiều lĩnh vực khác. Vì vậy, nhiệm vụ chính sách quan trọng nhất của Washington và Bắc Kinh là kiểm soát sự cạnh tranh ngày càng tăng và mở rộng hợp tác, có vậy quan hệ giữa hai nước mới không sa vào hướng đối lập. Điều này đòi hỏi những nỗ lực rất lớn và không có chỗ cho bất kỳ sự may mắn nào.

---

¹³ Đoạn này được viết dựa trên cuộc khảo sát của Pew Research: <http://www.pewglobal.org/2014/07/14/chapter-2-chinas-image/>.

¹⁴ Xem Wang Jisi and Kenneth Lieberthal, *Addressing U.S.-China Distrust* (Washington, DC: The Brookings Institution 2012); David M. Lampton, *Power Constrained: Sources of Mutual Strategic Suspicion in U.S.-China Relations* (Seattle: National Bureau of Asian Research, 2010).

¹⁵ Pew Research Global Attitudes Project: <http://www.pewglobal.org/2012/10/16/chapter-2-china-and-the-world/>.

¹⁶ Xem Aaron Friedberg, *A Contest for Supremacy: China, America, and the Struggle for the Mastery of Asia* (New York: Norton, 2012).

Quan hệ giữa Trung Quốc và châu Âu dường như đã phục hồi sau thời gian căng thẳng kéo dài bắt đầu từ năm 2007. Chuyến công du châu Âu của Chủ tịch Tập Cận Bình và Thủ tướng Lý Khắc Cường năm 2014 đã đạt được một số tác động tích cực. Quan hệ song phương với Pháp và Anh sau những căng thẳng trước đây dường như đã được cải thiện đáng kể. Quan hệ với Đức tiếp tục được duy trì tốt đẹp, trong khi Thủ tướng Angela Merkel đặt ưu tiên cho quan hệ với Trung Quốc. Quan hệ với các nước Scandinavia vẫn tồn tại một số căng thẳng (thậm chí là đóng băng trong trường hợp Na Uy), quan hệ với các nước Trung Âu nằm trong trạng thái trung lập, trong khi quan hệ với các nước Địa Trung Hải nhìn chung là khá tích cực song không có bước tiến nào.

Như đã lưu ý ở trên, quan hệ giữa Trung Quốc với Nga và các nước Trung Á khá tốt đẹp. Quan hệ giữa Bắc Kinh với các nước châu Phi và Mỹ La-tinh về cơ bản là tích cực và có hiệu quả, mặc dù (như số liệu mà Pew đã đưa ra ở trên) cái nhìn của các nước này về Trung Quốc đang có chiều hướng đi xuống. Quan hệ giữa Trung Quốc và Trung Đông khá tích cực và Bắc Kinh đã thành công trong việc vượt qua mà không bị cuốn vào những xung đột gay gắt của khu vực này.

Như vậy, về tổng thể, chính sách ngoại giao toàn cầu của Trung Quốc vẫn tồn tại mâu thuẫn và điều này sẽ là một thách thức mà những nhà lãnh đạo và quan chức Trung Quốc cần giải quyết. Nhưng trước hết, họ cần nhận thức được rằng những vấn đề này là có tồn tại và không thể giải quyết chỉ bằng những khẩu hiệu tuyên truyền tích cực của họ về “phát triển hoà bình,” một “thế giới đại đồng,” vv. Trung Quốc thực sự có nhiều vấn đề với một số nước và chúng cũng có những nguyên nhân rõ ràng. Chúng chỉ có thể được giải quyết một cách hiệu quả nếu Trung Quốc nhận thức được vấn đề, thừa nhận trách nhiệm của mình trong việc giải quyết chúng, kiểm soát chủ nghĩa dân tộc trong nước và tăng cường tính thực dụng trong chính sách ngoại giao.

***

Trên đây là mười thách thức cơ bản mà người viết cho rằng Trung Quốc đang phải đối mặt hiện nay và trong 3-5 năm tới. Chắc chắn rằng, việc nhận định các thách thức và phương thức tôi bàn luận về chúng khác hẳn với cách mà những nhà phân tích người Trung Quốc (và hiển nhiên là cả Đảng Cộng sản và chính phủ Trung Quốc) thường làm. Nhưng thông qua những khung hình ngắn ngủi này, tôi hy vọng có thể đóng góp sức mình vào cuộc đối thoại toàn cầu về tương lai của Trung Quốc.

GIỚI THIỆU DỰ ÁN BIÊN DỊCH TÀI LIỆU HỌC THUẬT VỀ KINH TẾ VÀ CHIẾN LƯỢC TRUNG QUỐC

Mục đích

Dự án Biên dịch tài liệu học thuật về Kinh tế và Chiến lược Trung Quốc là một dự án phi chính trị, phi thương mại và phi lợi nhuận do Chương trình Nghiên cứu Kinh tế Trung Quốc thuộc VEPR (VCES) tổ chức thực hiện nhằm mục đích cung cấp, phát triển nguồn học liệu có giá trị, cập nhật những thông tin kịp thời và có hệ thống, đồng thời cung cấp những nhận định sâu sắc về chuyên ngành nghiên cứu kinh tế và chiến lược Trung Quốc bằng tiếng Việt, góp phần thúc đẩy việc học tập, nghiên cứu các vấn đề về Trung Quốc tại Việt Nam.

Hoạt động chính

Hoạt động chính của *Dự án Biên dịch tài liệu học thuật về Kinh tế và Chiến lược của Trung Quốc* là biên dịch sang tiếng Việt và xuất bản trên website của mình các tài liệu mang tính học thuật bằng tiếng Trung, tiếng Anh về các vấn đề của Trung Quốc, trong đó chủ yếu là về lĩnh vực kinh tế, chiến lược.

Nguồn tài liệu này chủ yếu là các bài báo trên các tạp san quốc tế, các chương sách, tài liệu hội thảo khoa học hoặc các tài liệu tương ứng, đã được xuất bản bởi các nhà xuất bản, các trường đại học và viện nghiên cứu có uy tín trên thế giới.

Dự án ưu tiên biên dịch và xuất bản:

- Các bài viết mang tính nền tảng đối với lĩnh vực Kinh tế và Chiến lược của Trung Quốc;
- Các bài viết có nhiều ảnh hưởng trong lĩnh vực này;
- Các bài viết liên quan trực tiếp hoặc có ảnh hưởng, hàm ý gián tiếp đến Việt Nam;
- Các bài viết được đông đảo độc giả quan tâm.

Trang chủ VEPR: www.vepr.org.vn

Thông tin thêm về dự án: Đang cập nhật

Danh mục các bài đã xuất bản: Đang cập nhật

Theo dõi Dự án trên Facebook:

<https://www.facebook.com/DuAnBienDichKinhTeChienLuocTQ>

Mọi ý kiến đóng góp và trao đổi xin vui lòng gửi tới:

Ms.Nguyễn Thị Thanh Tú

Email: vc.es@vepr.org.vn

Hotline: 0906 069 196

NHỮNG TÁC PHẨM DỊCH KHÁC

TLD-02 Sự ảo tưởng về sức mạnh của Trung Quốc.

TLD-03 Thay đổi trong điều hành chính sách vĩ mô: Khởi động chương trình nói lỏng định lượng kiểu Trung Quốc.

TLD-04 Tái cân bằng cho Chiến lược tái cân bằng: Phân bổ nguồn lực cho chiến lược ngoại giao của Hoa Kỳ ở khu vực châu Á - Thái Bình Dương

TLD-05 Trông đợi Tập Cận Bình cải cách chính trị? Cải cách kinh tế thành công thì mới có cơ hội

---

LIÊN HỆ

Chương trình Nghiên cứu Kinh tế Trung Quốc thuộc VEPR (VCES)

Viện Nghiên cứu Kinh tế và Chính sách (VEPR)

Trường Đại học Kinh tế, Đại học Quốc gia Hà Nội

Địa chỉ: Phòng 707, Nhà E4
144 Xuân Thủy, Cầu Giấy
Hà Nội, Việt Nam

Tel: (84-4) 3 754 7506 -704/714

Fax: (84-4) 3 754 9921

Email: nguyen.thanhtu@vepr.org.vn

Website: www.vepr.org.vn

Bản quyền © VCES 2014